

ubtale min Mening, siden dette Spørgsmaal nu er fremkommet — og jeg troer endogsaa paa en meget henjægtmæssig Maade, og det har ført til større Resultat, end man kunde vente. Men inden saadan Spørgsmaal, hvori enhver levende Sjæl paa Den er interesseret, skulde kunne fuldstændigt løses, ad den private Overenskomsts Vej, er utænkeligt; da en Enkeltets Veto kan fuldstaa det Hele; og derfor tør jeg ogsaa paastaae, at denne Sag er bleven behandlet ikke blot med skyldigt Hensyn til Respekten for privatrettlige Rettigheder og Domstolenes Myndighed, som jeg sandelig skulde være den Sidste til at medvirke til at træde for nær, men ogsaa med tilhørligt Hensyn til alle de Interesser, der kunne komme i Betragtning. Hvis jeg ikke har misforstaaet min ærede Nabo (Hasle), skulde det nærmest være med Hensyn til Huusmændenes Interesse, at Sagen kunde være tvivlsom. Jeg skal dog bringe i det ærede Medlems Erindring, at det fra først af er Indenrigsministeriet, som har hævdet Huusmændenes Interesse i dette Spørgsmaals Afgjørelse, ligesom det Samme er det eneste Niemed med Lovforslaget; thi, hvis man troer sig berettiget til at slaae en Streg derover, saa kunde Sagen meget godt blive ved at gaa saaledes, som den hidtil var gaaet, og ad hvilken Vej den allerede var nær ved sin Afgjørelse, saaledes nemlig, at Gaardmændene beelte Almindingerne imellem sig. Lovforslaget viser nu for det Første fuld Respekt for Haandhævelsen af det, der i god Tro er bragt istand, der er dernæst paavist en Vej, hvorved den størst mulige Fordeel og Ubhytte kan faaes ud af disse Fordele ved deres Afhændelse, Bortkastning osv., og endelig er det med Hensyn til det, som alle egner sig til at gaae over til reen privatrettlig Besiddelse, gives Anvisning paa dets Anvendelse for og ved Communen paa en saadan Maade, som svarer til de værende Forhold, og som har vist sig at være til stor Fordeel paa de Staten tilhørende Almindinger.

Jeg er altsaa overbevist om, at Engens private Ret trædes for nær, og navnlig at Domstolenes Myndighed paa ingen Maade mistages ved at følge den Udvei, her er paavist,

hvilken jeg ogsaa er forvisset om vil finde almindelig Tilslutning paa selve Den.

Brock: Jeg kan i alt Væsentligt henholde mig til, hvad min ærede Sidemand (Hermann) nys udtrede angaaende det Spørgsmaal, der idag noget overraskende er blevet reist; om hvorvidt det foreliggende Lovudkast skulde gribe ind i Domstolenes Omraade; men jeg troer at kunde tilføie en enkelt Bemærkning. Saavidt jeg har forstaaet de Herrer, der idag have sat dette Spørgsmaal i Bevægelse, er det Huusmændenes Interesse, de troe at tale. Det er nu ved den Høiesteretsdom, der spiller en saa stor Rolle i nærværende Sag, vel endelig afgjort, at der virkelig tilkommer Huusmændene nogen Ret; men hvorledes ere de factiske Forhold i dette Dieblil? Det ville de Herrer jo dog vide, at Huusmændene paa Grund af den specielle Udskiftning, der er foregaaet af Almindingejorderne, i dette Dieblil ere aldeles udelukkede fra Benyttelsen af denne Jord, at al Ret i Dieblillet er dem betagen. Det vilde derfor være ganske i sin Orden, om det var fra Huusmændenes Side, at der reistes Klage over den factiske bestaaende Tilstand, om det var dem, der gjorde Krav paa Retshjælp mod samme; men jeg seer derimod ikke, at der fra deres Side kan reistes nogen Klage med Hensyn til nærværende Lovudkast, thi ligeoverfor dem har dette sagnet at gjøre Ret og Skjal; det er netop Huusmændenes Interesse, som Lovudkastet varetager. Jeg kunde derimod forstaae, om man frygtede for at komme til at træde de private Interesser for nær, dersom der i dette Dieblil var nogen af Hartkornseierne, der meente, at Lovudkastet gik dem for nær, og om man ligeoverfor dem meente, at maatte være varsom med at komme ind paa dette Gebet, men saaledes er det ikke. Der foreligger end ikke i dette Dieblil nogen Protest fra Gaardmændenes Side; det synes, som om det endelig er gaaet op for Hartkornseiernes Klasse paa Bornholm, at de ikke støttende sig paa den specielle Udskiftning, ville kunne gjøre Krav paa at udelukke Huusmandsstanden, og at de indsee, at den Høiesteretsdom, der er falden, om endog kun for et enkelt Sogn, ma atages til Følge for alle Sognenes Bedkommende, og